

OPERACIJSKI SUSTAVI

Uvod u Operacijske
sustave

Što ćemo danas raditi?

- Von Neumannov model računala
- Multitasking
- Multiprocesiranje

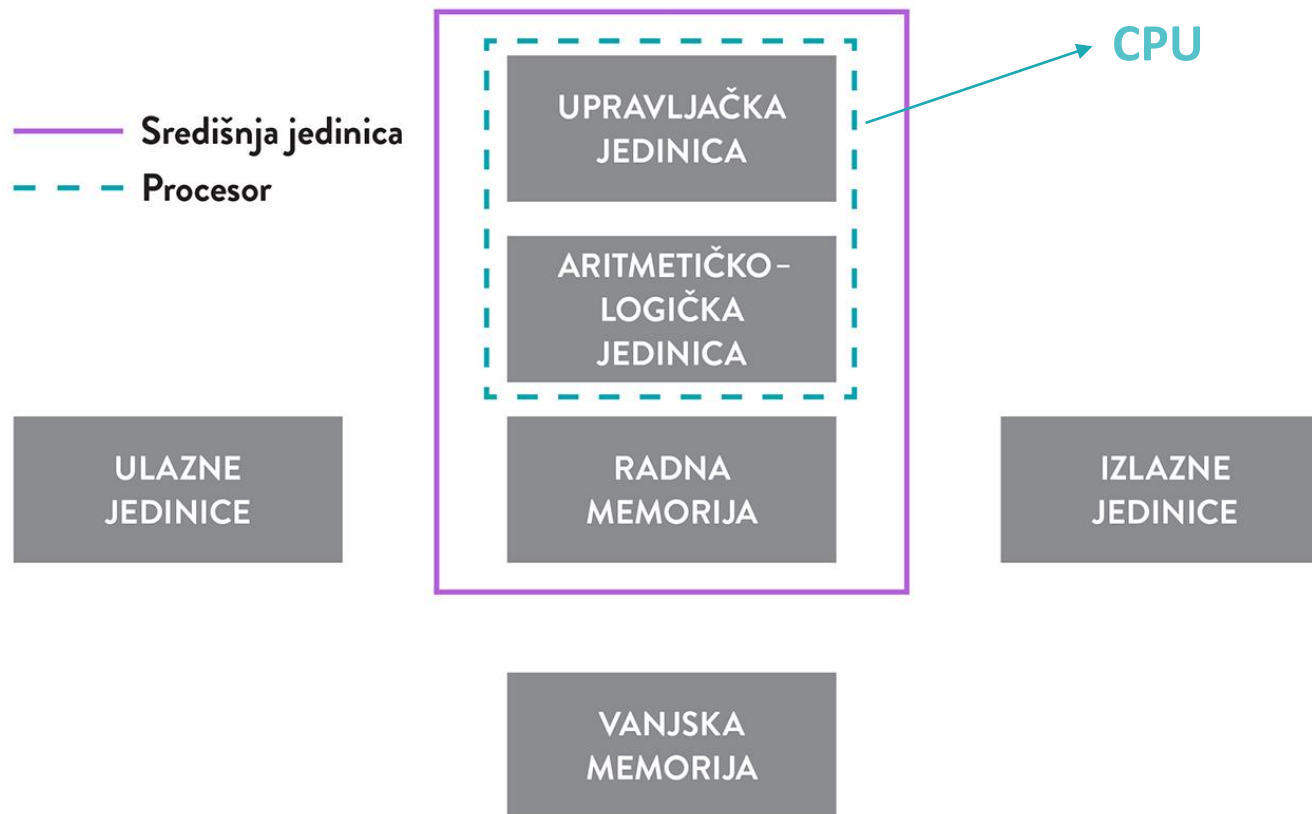
Računalo, podatak, informacija i znanje

- **Računalo**: Računalo je uređaj za automatsku obradu i pohranu podataka.
- **Podatak**: Podatak je znakovni prikaz činjenica pogodan za komunikaciju, interpretaciju i obradu.
- **Informacija**: Informacija je podatak koji smještanjem u kontekst (prigodnu okolinu) dobiva značenje.
- **Znanje**: Znanje je skup **informacija** o nekom događaju, fenomenu, pojmu ili objektu.

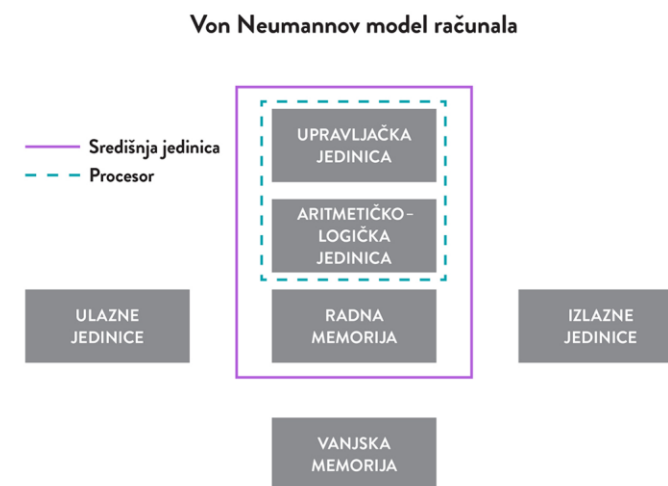
John von Neumann (američki matematičar mađarskog podrijetla) koji je osmislio funkcionalni model računala.

Von Neumannov model računala

Neumannov model računala (1945)

Elementi	Opis
Upravljačka jedinica (CU, engl. <i>Control Unit</i>)	nadzire rad aritmetičko-logičke jedinice te upravlja svim dijelovima računala
Aritmetičko-logička jedinica (ALU, engl. <i>Arithmetic Logic Unit</i>)	obavlja osnovne aritmetičke operacije poput zbrajanja, oduzimanja, množenja i dijeljenja te logičke operacije poput negacije, konjunkcije i disjunkcije
Radna ili glavna memorija (Memory Unit)	pohranjuje one podatke koji se trenutno obrađuju i programe (ili dijelove programa) koji se trenutno izvršavaju
Vanjska memorija (External memory)	koristi se za dugotrajno spremanje podataka i programa
Ulazne i izlazne jedinice	koriste se za unos podataka i prikaz rezultata obrade podataka

Sabirnica

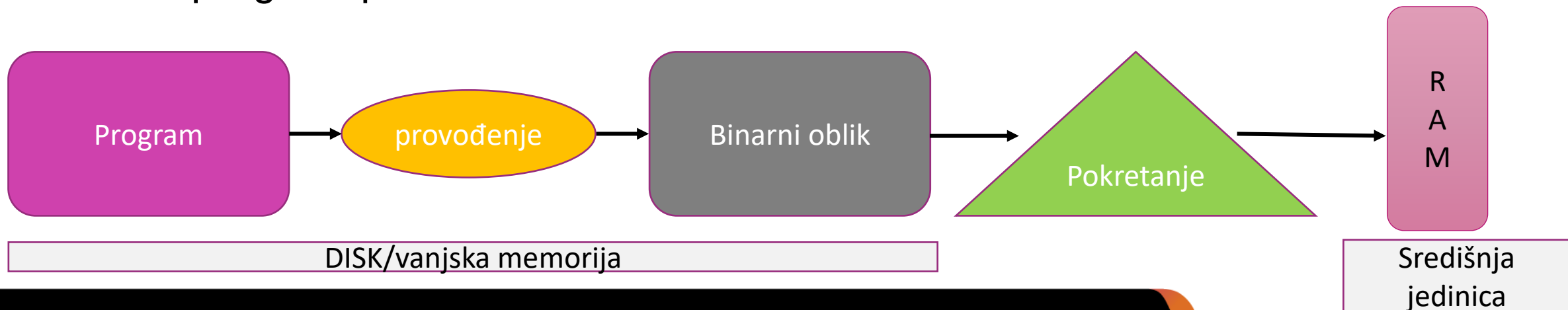
- Služi za povezivanje svih dijelova računala
  - Npr. procesor i memorija
- Služi za spajanje prema „vanjskom svijetu”
  - Npr. Disk i RAM
- Po načinu prijenosa podataka i kontrolnih signala sabirnice se dijele na:
  - serijske - na primjer USB, Firewire
  - paralelne - AGP, PCI
  - miješane - HyperTransport, InfiniBand, PCIe

Programi, procesi i dretve

- Program:
  - Skup uputa računalu što treba učiniti i kako to izvesti
  - Primjeri programa:
    - Programi koje koristi operativni sustav,
    - Textprocesori za pisanje teksta
    - Proračunske tablice
    - Baze podataka
  - Programi koji imaju određenu namjenu zovemo „Aplikacije” (npr. Web preglednik, MS Word...)
  - Programi su smješteni na disku u formatu koji se može izvršiti na računalu

Program

- Napisan u nekom programskom jeziku (C, Python, PHP, JavaScript...)
- Program se prevodi iz tekstualnog oblika u binarni oblik da se može izvršiti na računalu
  - Neki programi koriste „interpretere” te se provođenje radi samo kada se program pokrene

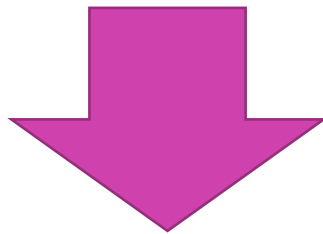

Osnovni pojmovi: Proces

- Proces
  - Instanca programa koja se izvodi
  - Jedan program može imati više instanci (npr. dva puta se otvori)
  - OS se brine da procesi imaju odvojene resurse (nemoguće je pristupiti varijabli drugog procesa iz prvog procesa)

Kako nastaje proces

- Program u binarnom obliku je učitani u radnu memoriju
- Program rezervira dodatnu memoriju za svoje varijable
- Program rezervira razne resurse operativnog sustava

Proces

- Operativni sustav je mozak za alociranje svih potrebnih resursa

Resursi procesa

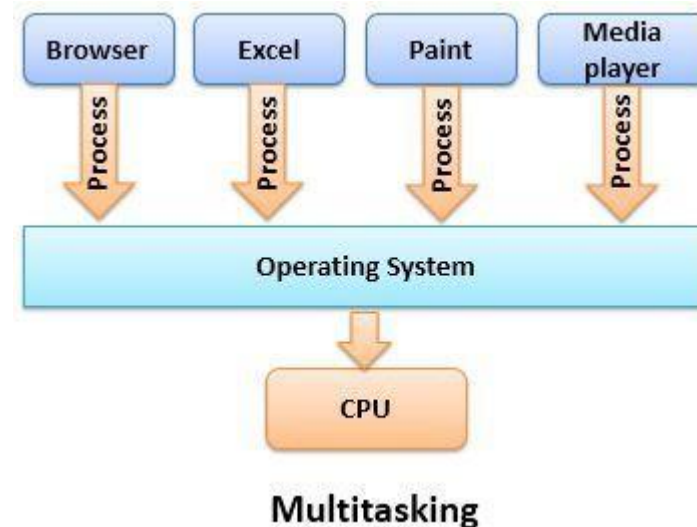
- Registri (*Register*)
  - Instrukcije, pohrana adresa...
- Brojači (*Counter*)
  - Vodi brigu koja je trenutna i sljedeća instrukcija na izvršavanju
- Stog (*Stack*)
  - služi za pohranu niza istovrsnih elemenata (omogućava upis i ispis po principu "zadnji koji ulazi - prvi izlazi,, - FIFO)
- Dinamički alocirana memorija (*Heap*)

Detaljnije na predmetu Građa računala

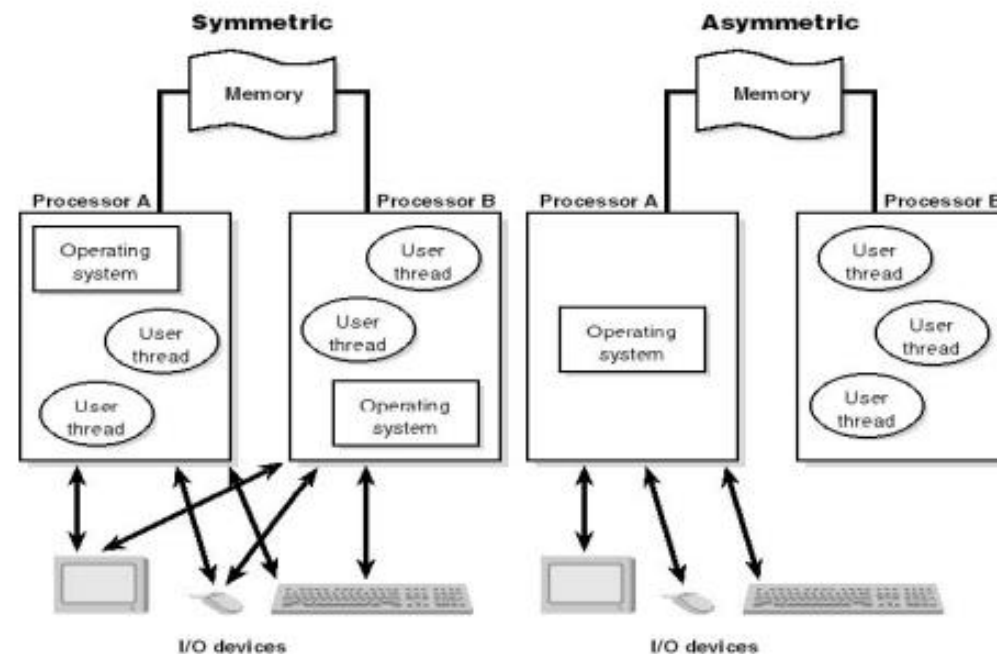
Multitasking

- Operacijski sustav istovremeno obavlja više taskova, odnosno više procesa
  - Npr. Word i Excel zajedno
- Taskovi dijele neke zajedničke komponente (resurse) sustava
  - Procesore
  - RAM
- Multitasking ne znači da se taskovi izvršavaju istovremeno
  - Prividno istovremeno (paralelno) izvršavanje
  - OS svakom tasku dodjeljuje određeno vrijeme nad resursima

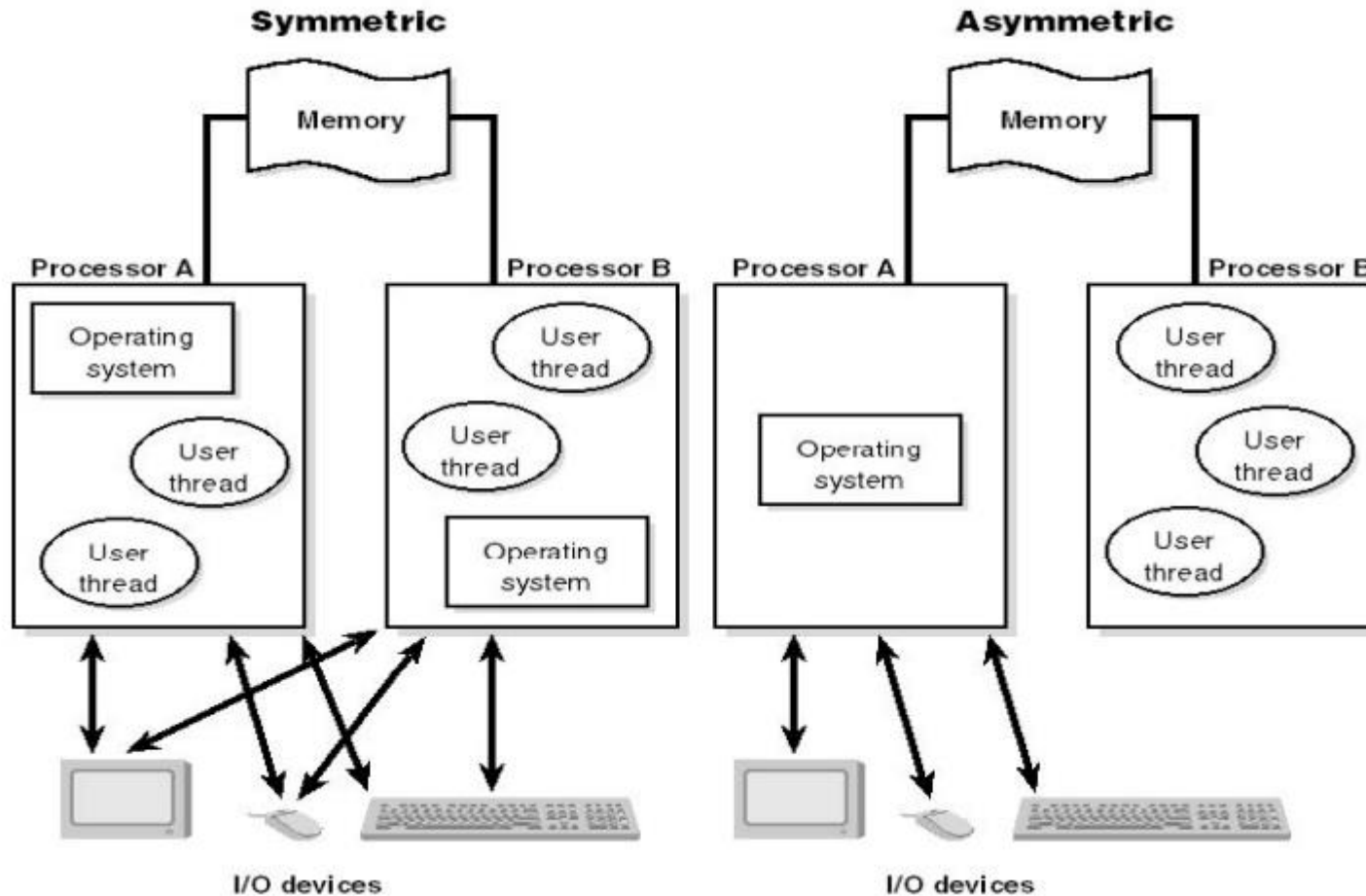

Multiprocesiranje

- OS na raspolaganju ima **više** od jednog procesora
  - Procesor se odnosi na jezgru (ili broj dretvi koju jedna jezgra izvršava – *Intel Hyper-Threading*)
- Može biti simetrično i asimetrično
  - Simetrično – svi današnji OS-ovi

Multiprocesiranje

**Hvala na
pažnji!**